

УДК 811.111-34-2

Шкворченко Н. М.

ДИНАМІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ІНТОНАЦІЇ ЯК СПОСІБ ВПЛИВУ В АНГЛОМОВНИХ ДІЛОВИХ ДІАЛОГАХ (НА МАТЕРІАЛІ УСНОГО МОВЛЕННЯ ЖІНОК РІЗНИХ РАНГІВ)

Статтю присвячено дослідженню динамічного компоненту інтонації в англійськомовних офіційно-ділових діалогах за участю жінок, які знаходяться на різних щаблях ієрархічної драбини (начальник та підлеглий). Проведений електроакустичний аналіз враховував діапазон інтенсивності, пікове значення інтенсивності та локалізацію пікового значення інтенсивності в синтагмі діалогічної єдності. Отримані результати дозволяють виявити взаємозалежність між ранговим положенням жінки та просодичним оформленням офіційно-ділового діалогічного мовлення.

Ключові слова: офіційно-діловий діалог, діапазон інтенсивності, рангове положення, діалогічна єдність.

Шкворченко Н. Н. Динамический компонент интонации как способ воздействия в англоязычных деловых диалогах (на материале устной речи женщин разных рангов). – Статья.

Статья посвящена исследованию динамического компонента интонации в англоязычных официально-деловых диалогах с участием женщины, которые находятся на разных ступенях иерархической лестницы (начальник и подчиненная). Проведенный электроакустический анализ учитывал диапазон интенсивности, пиковое значение интенсивности и локализацию пикового значения интенсивности в синтагме диалогического единства. Полученные результаты позволяют выявить взаимозависимость между ранговым положением женщины и просодическим оформлением официально-делового диалогического речи.

Ключевые слова: официально-деловой диалог, диапазон интенсивности, ранговое положение, диалогическое единство.

Shkvorchenko N. N. Dynamic component of intonation as a way to impact in English business dialogues (based on the speech of women of different ranks). – Article.

The article investigates the dynamic component of intonation in English official business dialogues with women who are at different levels of the hierarchy (boss and subordinates). The conducted electro acoustic analysis took into account the range of intensity, the peak of intensity and localization of the intensity peak in the syntagm dialogic unity. The obtained results allow to identify the relationship between a ranking position of women and prosodic characteristics of official business dialogical speech.

Key words: official business dialogue, intensity range, rank position, dialogical unity.

Однією з найважливіших проблем сучасної лінгвістики є міжособистісна комунікація, невід'ємною частиною якої є ділове спілкування [7]. Ділове спілкування не тільки відіграє важливу роль у різних видах професійної діяльності, а й безпосередньо визначає її успіх [9]. Ділове спілкування відбувається з урахуванням особливостей партнерів, що вступають у ділові відносини, їхнього соціального статусу, місця в службовій ієрархії, професії, національності, віросповідання, віку, характеру та статі [5]. Саме гендерна взаємодія в офіційно-ділових відносинах викликають нині широкий інтерес багатьох вчених, як у нашій країні, так і за кордоном. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених-соціологів та психологів неодноразово зверталися до проблеми гендерної взаємодії в діловому колективі. Серед них слід відзначити праці таких вчених, як Ш. Берн, Е. Алісон, Дж. Грей, Н.В. Лавриненко, Н.А. Лук'янова [4; 1; 6; 8] та ін. Однак слід сказати, що праці цих фахівців висвітлюють проблему з психолінгвістичної та соціальної точок зору, у межах поведінки в соціумі та дотримання певних правил мовного спілкування та ділового етикету.

Ця стаття присвячена дослідженню проблеми просодії як способу впливу в діловому діалогічному дискурсі через призму гендерних відносин в офіційно-діловій обстановці [10].

Метою статті було провести електроакустичний аналіз динамічних характеристик ділових діалогічних єдностей і виявити їхню залежність від рангового положення комуніканта-жінки.

Завданням статті є аналіз 100 діалогічних єдностей, комунікація в яких відбувається за двома типами: «жінка-начальник – чоловік-підлеглий» і «чоловік-начальник – жінка-підлегла», а також виявити динамічні особливості просодичного оформлення ділових діалогічних єдностей комунікантами-жінками, які перебувають на різних щаблях ієрархії (начальник, підлегла).

Актуальність проблеми полягає в активній участі сучасних жінок у діловій діяльності, у тому числі й займанні керівних посад. Оскільки ділове спілкування на 80% складається з усної діалогічної взаємодії [2, 37], то вивчення просодичних характеристик усного ділового мовлення набуває особливого значення в нашій країні.

Підбір експериментального матеріалу включав діалогічні єдності (ДЄ), комунікація в яких відбувається між жінкою-начальником і чоловіком-підлеглим (ЖН – ЧП) і між чоловіком-начальником і жінкою-підлеглою (ЧН – ЖП). Усі ДЄ являють собою озвучену автентичну англійську мову у квазіспонтанних ситуаціях, відібрану з матеріалів навчальних бізнес-курсів Intelligent Business, Market Leader, Powerhouse і BBC Business English, а також із художніх фільмів.

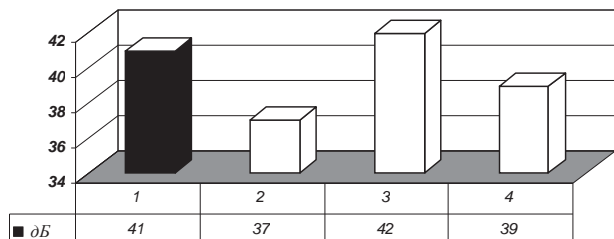
мів «The Proposal», «What Women Want» і «The Devil Wears Prada».

У фокусі інтересів дослідження знаходиться жіноче усне мовлення, тому електроакустичний аналіз проведено саме на репліках ЖН і ЖП.

Електроакустичний аналіз враховував такі динамічні характеристики:

- діапазон інтенсивності в діалогічному єдності (ДЄ);
- пікове (максимальне) значення інтенсивності в ДЄ;
- локалізація пікового значення інтенсивності в синтагмі [3].

На першому етапі було проведено порівняльний аналіз діапазону інтенсивності у всіх ДЄ за участю жінок-начальників. Результати представлені на рисунку 1, де 1 – ЖН із навчальних бізнес-курсів; 2 – ЖН із художнього фільму «The Proposal», 3 – ЖН із художнього фільму «What Women Want», 4 – ЖН із художнього фільму «The Devil Wears Prada».

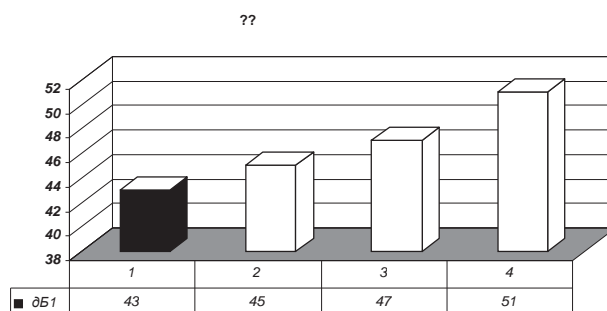

Рис/ 1. Діапазон інтенсивності в ДЄ за участю жінок-начальників

Рисунок 1 свідчить про те, що найширший діапазон інтенсивності серед усіх ДЄ, де комунікація відбувається за участю ЖН, характерний діалогам із художнього фільму «What Women Want» (42 дБ), другими за шириною діапазону є діалоги з навчальних бізнес-курсів (41 дБ), на третьому місці знаходяться діалоги з художнього фільму «The Devil Wears Prada» (39 дБ). Найвужчим діапазоном інтенсивності (37 дБ) характеризуються діалоги з художнього фільму «The Proposal».

Другим етапом дослідження був порівняльний аналіз усіх ДЄ за участю жінок-підлеглих. Результати представлені на рисунку 2, де 1 – ЖП із навчальних бізнес-курсів; 2 – ЖП із художнього фільму «The Proposal», 3 – ЖП із художнього фільму «What Women Want», 4 – ЖП із художнього фільму «The Devil Wears Prada».

Рисунок 2 показує зміну діапазону інтенсивності в ДЄ за участю ЖП. Найширший діапазон було зафіксовано в ДЄ з художнього фільму «The Devil Wears Prada» (51 дБ), а найвужчий – у ДЄ з навчальних бізнес-курсів (43 дБ). У ДЄ з художнього фільму «The Proposal» діапазон інтенсивності становить 45 дБ, а з художнього фільму «What Women Want» – 47 дБ.

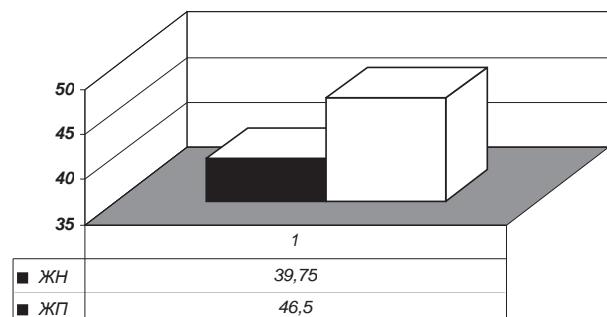

Рис. 2. Діапазон інтенсивності в ДЄ за участю жінок-підлеглих

Таким чином, можна констатувати, що у всіх досліджуваних ДЄ діапазон інтенсивності в ЖП був ширший, ніж у ЖН. Найменша різниця спостерігається в ДЄ з навчальних бізнес-курсів (2 дБ), а найбільша – у ДЄ з художнього фільму «The Devil Wears Prada» (12 дБ), що дозволяє стверджувати, що діапазон інтенсивності відіграє важливу роль у створенні мовленнєвих портретів жінки-начальника й жінки-підлеглої в англійських ділових діалогів.

На наступному етапі було узагальнено отримані результати динамічних показників у ЖН і ЖП, що наочно відображено на рисунку 3, де рядок 1 – ЖН, рядок 2 – ЖП

Рисунок 3 наочно демонструє відмінність у діапазоні інтенсивності між ДЄ за участю ЖН і ЖП. У ЖН діапазон інтенсивності нижче (40 дБ) ніж у ЖП (47 дБ). Цей факт може бути пояснено ранговим становищем жінок: жінки-начальники усвідомлюють свою значимість і вважають, що їхні слова вже самі по собі є стимулом до дії, тому не потребують підкріплення гучністю або розширенням діапазону інтенсивності. Водночас жінка-підлегла прагне привернути увагу до своєї промови всіма доступними їй засобами, у тому числі й просодичними: високою гучністю й широким діапазоном інтенсивності.

Рис. 3. Діапазон інтенсивності в ДЄ за участю жінок-начальників і жінок-підлеглих

Дослідження діапазону інтенсивності дозволило встановити, від якої межі інтенсивності (верх-

ньої або нижньої) залежить ширина діапазону. Результати підрахунків наведені в таблицях 1 і 2.

Дані таблиці 1 свідчать про те, що в ДЄ за участю ЖП середні значення верхньої межі інтенсивності становлять 51 дБ, що вище, ніж верхня межа в ЖН, яка становить 42 дБ. Мінімальне усереднене значення нижньої межі інтенсивності в ЖН – 29 дБ, що нижче відповідного значення в 36 дБ у ЖП.

Із таблиці постає, що в ЖП спостерігається підвищена гучність вимови ключових ділянок тексту, що контрастує з досить тихою вимовою основного тексту. Водночас у ЖН гучність істотно не змінюється на всіх ділянках ДЄ, збільшуючись лише на ядерній частини.

Таблиця 1

Усереднені значення верхнього та нижнього діапазону інтенсивності (дБ)

Діапазон (дБ)	ЖН	ЖП
Верхня межа	42	51
Нижня межа	29	36

Таблиця 2

Ступінь участі верхньої й нижньої меж діапазону інтенсивності у величині значень діапазону інтенсивності досліджуваних діалогів (%)

Типи ДЄ	ЖН	ЖП
Верхня межа	58	79
Нижня межа	42	21

Дані електроакустичного аналізу показали, що значення діапазону інтенсивності залежать переважно від верхньої межі інтенсивності. У ДЄ за участю ЖП, для яких характерний більш широкий діапазон інтенсивності (15 дБ), розширення діапазону відбувається в 79% випадків через верхню межу й тільки в 21% – через нижню, що свідчить про емоційність ЖП. Водночас ЖН розширення діапазону відбувається в 58% випадків через верхню межу й у 42% – через нижню.

На наступному етапі дослідження були вивчені пікові значення інтенсивності.

Результати дослідження пікових значень інтенсивності представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Пікові значення інтенсивності в ділових діалогах (у дБ)

Пікове значення інтенсивності в ДЄ	ЖН	ЖП
	51	60

Як показують дані таблиці, пікові значення інтенсивності в ЖП трохи вищі, ніж у ЖН (60 дБ і 51 дБ, відповідно), що дає нам підставу стверджувати, що максимумами інтенсивності беруть участь як просодичний засіб впливу більшою мірою в

мові ЖП (у мові ЖН – лише частково) в англomовному діловому діалогічному дискурсі.

На наступному етапі дослідження нам здалося доцільним вивчити локалізацію пікового значення інтенсивності в синтагмі. Отримані дані представлені в таблиці 4. Як бачимо, пікові значення інтенсивності в ЖП трохи вищі, ніж у ЖН (60 дБ і 51 дБ, відповідно), що дає нам підставу стверджувати, що максимумами інтенсивності беруть участь як просодичний засіб впливу більшою мірою в мові ЖП (у мові ЖН – частково) в англomовному діловому діалогічному дискурсі.

На наступному етапі ми вивчили локалізацію пікового значення інтенсивності в синтагмі. Отримані дані представлені в таблиці 4.

Таблиця 4

Локалізація пікового значення інтенсивності в синтагмі (%)

Локалізація пікового значення (%)	ЖН	ЖП
1 наголошений склад	33	42
Шкала	17	28
Ядро	50	30

Дані таблиці свідчать про те, що в ЖН у 50% випадків пікове значення інтенсивності локалізується на ядрі, у 33% – на 1 наголошеному складі, у 17% – на шкалі.

У ДЄ за участю ЖП максимумами інтенсивності розташовані переважно на 1 наголошеному складі (42%), у 30% випадків – на ядрі, і в 28% – на шкалі.

Зі сказаного вище постає, що в ЖН найважливішим елементом синтагми є ядро. Таке інтенсивне завершення синтагми свідчить про більшу категоричність і впевненість комуніканта в ході ділової взаємодії. У ЖП найважливішим елементом синтагми є 1-й наголошений склад, оскільки саме на ньому в більшості випадків зафіксовані максимальні значення інтенсивності. Інтенсивний початок синтагми свідчить про намір комуніканта відстоювати свою точку зору, але в межах звичливості, оскільки в процесі ділової комунікації співрозмовники намагаються стримувати свої емоції в межах ділового етикету.

З метою визначення ролі динамічного параметра інтонації в діловій комунікації в ЖН і ЖП з'ясовано, чи збігаються максимумами інтенсивності з емпатичним центром висловлювання. Результати цього дослідження представлені в таблиці 5.

Як демонструє таблиця, у ЖН відсоток збігу пікових значень інтенсивності з емпатичним центром (96%) вище, ніж у ЖП (80%), що дає нам підставу стверджувати, що динамічний компонент інтонації відіграє важливу роль у реалізації емпізи в англomовних ділових діалогах, особливо у вимові ЖН.

Таблиця 5
Збіг емпатичного центру з піковими значеннями інтенсивності (%)

Збіг емпатичного центру з піковими значеннями інтенсивності (%)	ЖН	ЖП
	92	80

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що динамічний компонент інтонації в цілому й значення максимумів інтенсивності зокрема відіграють важливу роль у створенні мовленнєвих портретів жінки-начальника й жін-

ки-підлеглої і є одним із способів впливу в англomовному усному діловому діалозі. Отже, інтенсивність (гучність) поряд із частотою основного тону є інформативним параметром для диференціації рангового становища жінки-комуніканта в діловому діалогічному дискурсі.

У перспективі планується проведення порівняльного фонетичного аналізу англomовних та українomовних діалогічних єдностей за участю комунікантів-жінок із метою виявлення спільних і відмінних рис просодичного оформлення офіційно-ділового діалогічного мовлення у двох зазначених мовах.

Література

1. Берн Ш. Гендерная психология / Ш. Берн. – М. : Олма-Пресс, 2004. – 318 с.
2. Введенская Л. А. Деловая риторика / Л. А. Введенская, Л. А. Павлова. – М. : Прогресс, 2004. – 512 с.
3. Волошин В. Г. Методы обработки результатов экспериментально-фонетических исследований речи и их лингвистическая интерпретация / В. Г. Волошин, Н. Р. Григорян, Е. М. Музы, В. В. Олинчук. – О. : Типография ВМВ, 2011. – 202 с.
4. Грэй Дж. Венера и Марс на работе / Дж. Грэй. – пер. с англ. – М. : София, 2003. – 320 с.
5. Душкина М. Р. Психология влияния: деловое общение / М. Р. Душкина. – СПб. : Питер, 2004. – 224 с.
6. Лавриненко Н. В. Женщина: самореализация в семье и обществе (гендерный аспект) / Н. В. Лавриненко. – К. : ВИПОЛ, 1999. – 203 с.
7. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики / А. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1999. – 288 с.
8. Лукьянова Н. А. Настольная книга бизнесмена / Н. А. Лукьянова. – М. : Руссо, 1996. – 576 с.
9. Матвеева Т. В. Лексическая экспрессивность в языке : [учебное пособие] / Т. В. Матвеева. – Свердловск, 1986. – 206 с.
10. Шкворченко Н. Н. Мелодическая структура делового диалога по схеме «женщина-начальник – мужчина-подчиненный» / Н. Н. Шкворченко // Мова і культура : XV Міжнародна наукова конференція ім. проф. Сергія Бураго / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – С. 87–91.